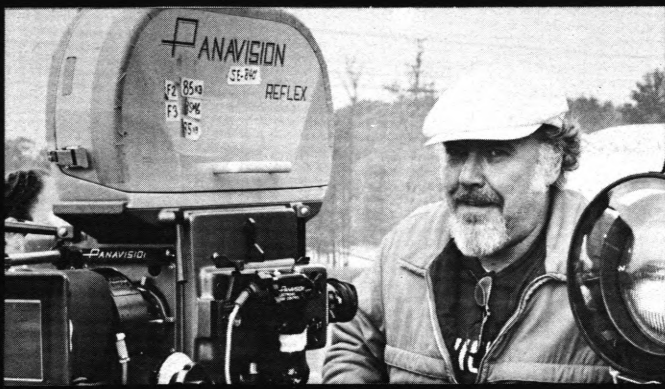

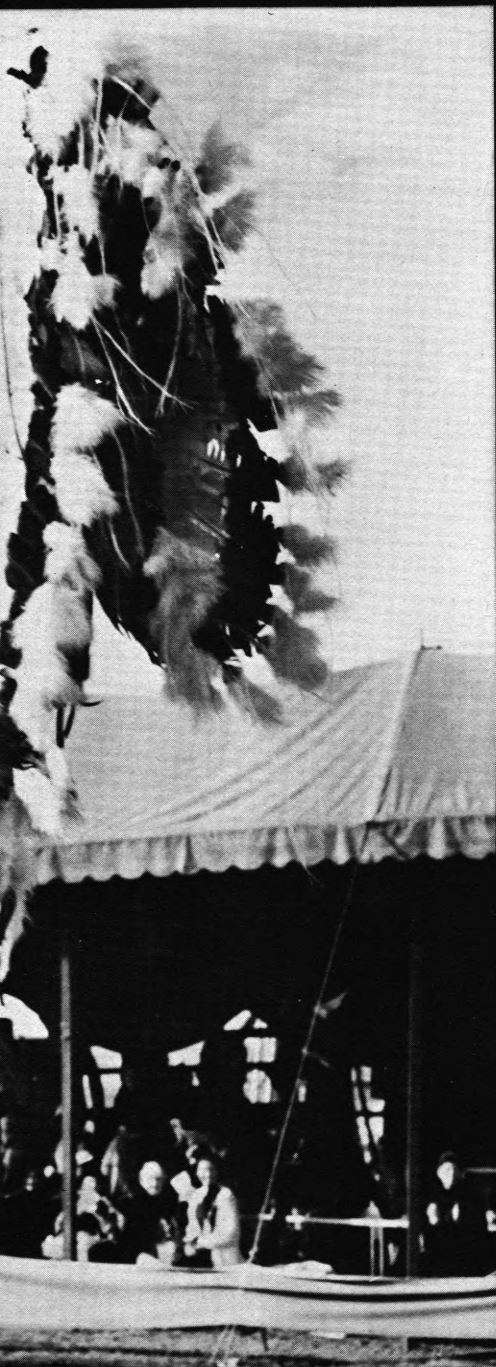
Robert Altmans historielektion

Niels Jensen

Til venstre Paul Newman som Buffalo Bill i Robert Altmans »Buffalo Bill and the Indians, or Sitting Bull's History Lesson«. Herover: Robert Altman.

Robert Altmans film »Buffalo Bill and the Indians, or Sitting Bull's History Lesson« har en scene, hvor Sitting Bull i Buffalo Bills cirkusarena konfronteres med sit publikum. Det er aften, arenaen er tom men tilskuerpladserne besatte. Så kommer den legendariske høvding ind på sin hest. En svag, lidt usikker hyssen begynder. Den tiltar i styrke og bruser snart ned mod den sfinksagtige indianer, der forblir ubevægelig på sin hest indtil mishaget dør hen og der bliver helt stille. Så rykker manden i tøjlerne, vender hesten og forsvinder bort fra areanen ud i mørket. Hvad skete egentlig? Var der tale om en betvingelse? Overrumpledens man af øjeblikkets intensitet, eller bør stilheden snarere fortolkes som publikums vildrede fordi der ingenting skete? Var man avet, grebet eller slet og ret ligeglad, apatisk? Heller ikke vi, den næste kreds af tilskuere til den begivenhedsløse tildragelse, ved hvad der skete men sidder tilbage i biografen med et tomt lærred, der ikke giver men forventer svar.

FORBEREDELSEN

Robert Altman blev født i 1924 i Kansas City, Missouri. Familien var af engelsk-germansk oprindelse. Robert gik universitetsvejen og tog noget i retning af en civilingeniøruddannelse og så kom krigen. Den tilbragte han i Stillehavsområdet, hvor han fløj 45 missioner over hollandsk Ostindien i en B 24'er. Hjemsendt fik Robert arbejde ved et foretagende – The Calvin Company – der fremstillede industri-film, men det han drømte om var at blive forfatter. En udstationering i Californien inden afrejsen til Stillehavet havde givet ham lyst til at skrive for radio og film. Snart drog han atter vestpå med en bunke manuskripter og treatments under armen, som han havde lavet sammen med en fyr med det grundige navn George George. RKO købte og producerede »Bodyguard« med Lawrence Tierney, og en instruktør ved navn Eddie Marin lavede en film om »Christmas Eve« med George Brent og Randolph Scott. Imens gik årene – seks i alt – med flere industrifilm, bl.a. for Gulf og Caterpillar. Hollywood købte nok i ny og næ endnu et bud ved døren men ingen porte blev slået op. »Frustration reigned supreme«, siger Altman om perioden. Men endelig i 1955 fik han en fod i sprækken, da han formedelst \$ 63,000 skaffet af en kammerat, hvis far ejede en biografkæde, skrev, producerede og iscenesatte en spillefilm om »The Delinquents«. To år senere havde han og George George færdiggjort et portræt af James Dean, som Hitchcock kunne li', hvilket kom til at betyde andre seks års arbejde for forskellige tv-serier på serier om »Whirlibirds«, »Bonanza«, »The Long Hot Summer«, »Combat« og »The Alfred Hitchcock Hour«. Meget af det i øvrigt kun kortvarigt. For Hitchcock blev det kun til to udsendelser. Altman var så gudsforgående at afvise et tredje manuskript, ligesom han i en Combat-historie var så usmart at fremstille krigen som grum. »Kids watch this show, and there is not enough jokes for them!«, skreg producenten. »You mean there's a danger of kids not liking war?«, svarede Altman, og det var hans næste men langt fra sidste fadæse. Alligevel kom i 1968 chancen for endelig at prøve sig på en egentlig spillefilm. Altman skulle iscenesætte James Caan i »Countdown«, men også her gik det galt og forehavendet blev af begrænset varighed. Jack Warner var producent. På forhånd skep-

tisk bad han om at få en strimmel råklip til gennemsyn: »I don't like the way you make films!«

METODEN

Og hvordan laver så Altman film?

Sid Levin, der klippede »Nashville«, har svaret på spørgsmålet på en måde, der er dækkende ikke blot for hans eget felt men for hele den Altmanske metode, der bedst kan karakteriseres som moderne forstået i modsætning til klassisk. »By classic I mean the conventional use of master, medium and close-up shots. Instead, we often had what could probably be considered three or four different master angles of the same sequence, each with a slight variation on camera angle. However, because Altman wanted the actors to have as much flexibility as possible in the development of the characters, there were enormous variations in the dialogue and dramatic content of different takes of the same scene«. Fremgangsmåden, der giver mulighed for det spontane, for indfald og digressioner, for de uopdagede kvaliteter en skuespiller kan tilføje en rolle eller en komponist en lydside, lader sig naturligvis kun praktisere med hold, hvis nøglefigurer kender hinanden godt. Altman arbejder da også med et veritabelt repertory company, bl.a.

Fotografen Vilmos Zsigmond (The Long Goodbye, McCabe and Mrs. Miller); klipperne Lou Lombardo (California Split, Thieves Like Us, The Long Goodbye) og Sid Levin (Nashville); arkitekten Leon Ericksen (McCabe and Mrs. Miller, Brewster McCloud, Images); komponisten John Williams (The Long Goodbye, Images); forfatteren Joan Tewkesbury (Thieves Like Us, Nashville) – se i øvrigt den efterfølgende filmografi.

Blandt skuespillerne er gengangerne Elliott Gould, Keith Carradine, Sally Kellerman, John Shuck, Bert Remsen, Rene Auberjonois og Shelley Duvall, der er Altmans opdagelse men ikke hans opfindelse for hun opfinder sig selv og gør det stadigvæk fra film til film, i alt fald hos Altman. I »Three Women« har hun skrevet så langt det meste af sin egen dialog, og det har hun gjort så mundret, så tæt på virkelighedens snik-snak, som Altman er bekendt for gerne at ville have den. Hvad Mr. Warner i sin tid blev så vred over var netop snakken i den film, der var under arbejde. »Jesus Christ! You've got all the actors talking at once! Who's going to understand it.«

Det forlyder ikke, hvad Altman svarede hertil, men hvad han tænkte var sikkert, at hvad folk vil forstå og ikke forstå må folk selv om. Hvem forstår i det hele taget alting af noget som helst? Ingen i virkeligheden, så meget er givet, og derfor bør de heller ikke gøre det, når det er film, det gælder. Virkeligheden er nu engang først og fremmest karakteriseret ved sin uoverskuelighed, og den kunst, der fremstiller den som noget som helst andet, er bedragerisk. Derfor er også filmene i farver – »I just don't see the world in black and white. It isn't real« – og derfor den improvisatoriske metode. Altman insisterer på filmkunstens organiske natur. »It's like a child. If you start trying to restrict it, you have a twisted thing«. Han vil, at hans film for alle involverede – tilskuerne iberegnet – skal være »an open experience«, som Joan Tewkesbury har udtrykt det. Derfor metoden. På en og samme tid er den vejen til motivet og motivet selv.

EMNET

»I think that you just keep working, and you can do little paintings and big ones, and then you can do a mural if you want to and then go back to the little ones«, siger Altman, hvis film falder i tre kategorier. Der er de store amerikanske

fresker »Nashville« (1975) og »Buffalo Bill and the Indians« (1976). Der er travestierne »M.A.S.H.« (1970), »McCabe and Mrs. Miller« (1971), »The Long Goodbye« (1972), »Thieves Like Us« (1974), »California Split« (1974) og Buffalo Bill-filmen, der naturligvis også kan henregnes i denne gruppe. Og så er der de intime skildringer af outsiders og psykologiske særtilfælde: »That Cold Day in the Park« (1968), »Brewster McCloud« (1971), »Images« (1972) og »Three Women« (1977).

»That Cold Day in the Park« er et klaustrofobisk melodrama om en ældre kvindes tragiske forhold til en ung fyr, der skjuler sin egentlige identitet for hende. »Brewster McCloud« er en fuglemand, og historien om ham er en fabel om et menneske, der i bogstavelig forstand vil hæve sig op over og fri af sine omgivelser. »Images« er et kammerespil om en seksualforstyrret, skizofren kvinde, et motiv der varieres i »Three Women«.

For en lakonisk realist som Altman ligger travestien lige for. Et temperament som hans må nødvendigvis på ikonoklastisk vis gøre op med nationens hellige køer og ideale forestillinger. Altman er hverken idealist eller ideolog. Bring kendsgerningerne og lade myterne fare, det er det han vil. Han vil have filmen ned på jorden og ud i lyset, som det unge par Bowie og Keechie kom det i »Thieves Like Us«. I hans western »McCabe and Mrs. Miller« forenes helt og heltinde aldrig, men de fortabes. Blir bogstaveligt væk i en verden, der aldrig har været. Han skydes ned uden at nogen opdager det. Hun toner bort i sine opiumståger, mens frontier-byens borgere er optaget af at slukke ilden i en kirke, der ikke er blevet færdig men står som en kulisse af forskalningsbrædder. En tom dekoration som Hollywood siden ville vide at fylde med løgn. Og hvad Philip Marlowe angår i Chandler-filmatiseringen »The Long Goodbye«, så er han hos Altman ikke Humphrey Bogart, der kun behøvede at gøre sin entré på en scene for at dominere den, men derimod den virrende Elliott Gould, der end ikke kan beherske sig selv. En mand udmærket karakteriseret som »a somnambulist in his own bad dream« i en film, der ikke handler om en detektiv men om en detektiv i en detektivfilm, hvis klicheer er brugt op. Genrens selvspejling er en del af genrens afmytologisering. Den er filmkunstens hverdagsblik på sig selv efter rusen. Det er mandag morgen og festen er forbi. »Chandler had to be deserted, because Chandler left us in the fifties«, siger Altman og angir filmens egentlige motiv. Forskellen på dengang og nu og følelsen af at være forrådt. Tiden der gik og tiden der kom. Den gamle drøm og den ny virkelighed. »So I think Marlowe's dead. I think that was »the long goodbye«. I think it's a goodbye to that genre – a genre that I don't think is going to be accepted any more. There's also a lot of personal long goodbyes in it: making a film in Hollywood, and about Hollywood, and about that kind of film. I doubt if I'll do that again«.

Nok i tvivl men ikke desto mindre har Altman gjort det igen. Også Buffalo Bill er jo en film om den amerikanske myte og udnyttelsen af den. »Buffalo Bill Cody was the first movie star, in one sense the first totally manufactured American hero. That was why we needed a movie star, Paul Newman, to play the title role«. I Altmans version blir Buffalo Bill en pæn, ubetydelig damernes ven med fine ambitioner og sårbar usikkerhed. Provinsteatrets førstekraft. Som han her ser ud kunne han have gjort sig som bifigur i Edward Flemings »Den korte Sommer«. Mytemageren Ned Buntline, som skabte William Frederick Cody om til Buffalo Bill, ombølges derimod i Burt Lancasters skikkelse af den aura, mystik og charisma som en virkelig star skal have. Og

heri naturligvis igen en moderne sandhed. Buffalo Bill ansues med halvfjerdsernerøje, hvilket vil sige af en tid, der afviser helten på lærredet og dyrker ham bag kameraet. Buffalo Bill er ingenting, hans skaber alt! The moviemaker as superstar. Buntline skabte Buffalo Bill. Og som skaberen frigør han sig fra sit værk og sidder nu lakonisk og betragter det, som den mand gør, der ser på alt det han har sat i gang, mens han halvt i tanker sysler med at rense negle.

Virkelighedens Buffalo Bill sagde engang: »I stood between savagery and civilization most of my early days«. Filmen fastholder ham der, ude af stand til at forene sig med nogen af siderne. Sitting Bull får han aldrig hold på, hele tiden forsvinder indianeren over floden op på højdedragene og de sangerinder fra det italienske musikteater, som han kurtiserer, må først og fremmest opfattes som hans uopfyldelige sociale ambitioner. Bill Cody finder aldrig hjem. Han må nøjes med at overleve. For sent vågner han og opdager, at han er en søvngænger i Ned Buntlines amerikanske drøm, verdens største mediefidus. Det blir hans lære af historien. »A sad figure. I'd equate him with Death of a Salesman«, siger Altman. Hvor drømmen brister blir for denne verdens Willy Lohman'er den illusionsløse kamp for at overleve tilbage i en verden af tomme kulisser. Og den historie, mener Altman, er egentlig hvad han altid har fortalt. »All my films deal with the same thing: striving, socially and culturally, to stay alive. And once any system succeeds, it becomes its own worst enemy«.

Det gælder også for kvinderne i Altmans film, at de kæmper mod hårde odds for at overleve. »I think Julie Christie as Mrs. Miller is a very accurate portrait of a woman's role in the West if she wanted to survive in that era«. En æra domineret af maskulin stupiditet, hensynsløshed og atavistiske moralbegreber ikke ulig den, der er Hot Lips' betingelser i »M.A.S.H.«s Koreakrig. Den ensomme kvinde i »That Cold Day in the Park« forsøger at kæmpe sig ud af det kolde rum af fortid hun er spærret inde i, som Susannah York i »Images« prøver på at skrive sig fri af sin egen splittelse. (Bogen hun arbejder på er i øvrigt, karakteristisk for Altmans metode, skuespillerindens egen børnehistorie »In Search of Unicorns«). Hos Altman får Keechie – i modsætning til i romanen »Thieves like us« – ikke lov til at dø med sin elskede tyveknekt. Tragediens endelighed blir hende ikke forundt. Kun den hverdagslige uendelighed. I den må hun, som Millie, Pinky og Willie i »Three Women«, forsvare en forkommen eksistens.

Charles A. Baker har i artiklen »The Theme of Structure in the Films of Robert Altman« set den gennemgående inspiration som båret af en inderlig mistillid til structure, altså til regler, bindinger, konventioner. På de, der er afhængige af den slags, lurer katastrofen. Det kan der argumenteres for. Militær fossilerer gør menneskene i »M.A.S.H.« til karikaturer, en heroisk, stolt attitude ændrer ikke verden en tøddel i »McCabe and Mrs. Miller«, ligesom bindingen til en altdominerende passion i »California Split« ikke fører til andet end udmattelse. Om den *structure* mennesket underkaster sig ligger udenfor eller inden i det selv er ikke afgørende. Resultatet blir stadig det samme. Hvad mennesket ikke kan gøre sig fri af blir det fange i. Offer for nogle udlevede regler om, hvorledes en mand bør møde sin fjende fælder McCabe. Snart dækker sneen ham med sit store, hvide tæppe, der er lige så anonymt som de kræfter han i virkeligheden er oppe imod. Ydre kræfter der er en ny tids

Øverst Sally Kellerman som »Hot Lips« i »MASH«, derunder Julie Christie og Warren Beatty i »McCabe and Mrs. Miller«, Barbara Harris i »Nashville« og Shelley Duvall i »Thieves Like Us«.

kapitalmagt, og som ikke lader sig fjerne fra denne verden ved dueller. Også spillerne i »California Split« kører fast. Selv det de lever for – spillelidenskab – er deres egen indre fjende. »It wears you out because it's the realization that it isn't anything. It was forced – that was set up that way. That was the only story in the whole picture, that point. All I was trying to do was to create the atmosphere of gambling and not the details of it – just the feeling, the feeling of it. And the mistaken feeling that winning ... you can't spend that money; you don't go out and pay the milk bill with it unless you're about to go to jail. It just means that you can play that much longer.« For \$ 41,000«. Elliott says, »Jesus, let's go to Florida. We'll go to a track. We can spend six weeks there. We can buy a car. We can get around. We can sell the car if we get in trouble«. In other words, it's passes. It's more tickets to the amusement park – that is all it is«.

... flere billetter til Tivoli. Altmans personer kommer der alle. De er forlystelsesparkens aktører men hverken de selv eller den forestilling, de medvirker i, er helt den forventede og snart er scenen tom, dækket af sneen, skjult af mørket, mens vinden tar i teltdugen og rejser sandet i manegen. Således også i »Three Women«, Altmans seneste film. Historien drejer sig om tre, primært to kvinder og deres indbyrdes afhængighed. Millie og Pinky arbejder på et helsebad i Palm Springs. Uden engagement men lukket om deres egen verden af henholdsvis falske præntioner og hysterisk hengivenhed går tiden med ingenting. Begges narcissisme er udtalt. Millie er en notorisk selvbedrager, som foregøgler sig stor popularitet og succes på det erotiske marked og Pinkys dyrkelse af den ældre veninde er uden blik for hvem Millie egentlig er, fordi det dybest set ikke er hende men sin egen betagelse hun spejler. Udenfor klinikken med dens dampende bade og skælvende oldinge er verden gold, tom og forloren. Et ørkenlandskab med pionerbyer af papmaché beboet af fallerede og forkrøblede eksistenser. En er afdanket stuntman, en anden hans kone, der tegner sære seksualforskrækkede billeder på sit tomme svømmebassins krakelerede vægge, mens hun venter på at nedkomme. I milieubeskrivelsen er der mindelser om Fellinis »8½« og i personkarakteristikken er Bergmans »Persona« tydeligvis en stærk påvirkning. Helt bergmansk har Altman drømt sig til filmen og til de agerendes roller, hvoraf Shelley Duvalls Millie er den centrale og så langt den interessanteste. Det lykkes ypperligt at gøre Millie både attraktiv og frastødende, hovmodig og hengiven, ligeglad og oprigtig i så tætte skift og med så troværdige betoner og gestus at figuren blir til et levende menneske. Nok en sentimental og forløjet kyniker men også en pige med mulighed for handlekraft og redelighed. Konflikten i filmen er den strindbergske fra enakteren »Den Starkere«, som Bergman varierende i »Persona«. Altså spillet mellem den stærke og den svage, hvor det efterhånden går op for tilskueren at styrkeforholdet måske er det modsatte af det først antagne. En historie om identitetsskift og rolleovertagelse. Pinky er opslugt af sin mere erfarne medsøster og fascineret af et par tvillinger på arbejdspladsen. En interesse der peger frem mod filmens brændpunkt. »I wonder what it's like to be twins ... I bet it'd be weird. Do you think they know which one they are?« Katastrofen udløses, da Millie skuffer Pinky ved at ligge i med den tredje veninde Willies mand. I jalousi forsøger Pinky selvmord men genopstår fra de døde ud i egen indbildning i Millies skikkelse og med hendes dominans. Imens bringer Willie et dødfødt barn til verden i sit forlorne ørkenfort og alle tre kvinder kastes tilbage til et nulpunkt, hvor overlevelsen bliver en

Sissy Spacek og Shelley Duvall i »Three Women«.

BREWSTER
MC CLOUD

overlevelse på nattens og ørkenens uigennemsigtige og golde betingelser. Fordi de aldrig blev sig selv, blir fremtiden dem nægtet. Det barn en sådan slægt bringer til verden må være dødfødt, som det fremgår af filmens symboladede slutning. Det lyder vel tydeligt, og er det også. Skade at en troværdig skildring af nogle unge piger i et veldefineret milieu ender som en exorcismebesmittet, pseudopsykologisk fantasi. Just images – som billederne i det tomme bassin.

Men i så henseende, ved blot at være billeder, ligner filmen i øvrigt Altman godt nok. Thi for ham, realisten, er virkeligheden ikke rigtig virkelig men snarere spejlinger af menneskelig fantasi eller nationale vrangforestillinger. Virkeligheden selv er tom og kan derfor ikke belægges med sociale, politiske eller historiske forklaringer. Kommer de alligevel, ja så er de vore og må stå alene for vor regning. »Many people, I guess, want to know exactly what it is they're supposed to think. They want to know exactly what your message is. Well my message is that I am not going to do their work for them.« Og så er vi tilbage ved »the open experience« og den tomme arena som Buffalo Bill just har forladt, og som Altman ikke vil fylde med forklaringer på, hvad der egentlig skete. »For hvis jeg prøvede at pakke midterpartiet (i en film) op med alt, hvad der rumsterer i min egen fantasi, så blev filmen jo ikke andet end den«.

En underlig bekymring for en dramatiker, og det er da også nok et spørgsmål om Altman er en sådan. »We sit and demand such great answers in our drama but in our lives we'll accept anything«. Virkningen af en sådan holding burde blive en anderledes radikal realisme, en neorealisme og ikke det spil, der hos Altman tydeligvis med eller uden historisk ikklædning netop er spil. En følge kunne være at Altman forlod sin ophøjede stilling på tribunens øverste trin og gik ned i manegen netop i øjeblikket lige før eller lige efter at noget var sket for i stedet at vende kameraet om mod det publikum, der forventer drama af kunsten men accepterer alt af livet.

Tribunen, ringen rundt om pladsen, den kerneløse cirkel burde være Altmans endelige motiv, og blev det da også med filmen om musikfestivalerne i »Nashville«, så langt hans bedste. Her blir skuespillet til en virkelighed, der før nogen blir spurgt om de acceptere det eller ej kan forvandles til drama. »Nashville« er en kollektivskildring med nøjagtig så megen kontur lagt om personerne, at de blir mere end sig selv uden at typificeres. »A didactic collage of unreality«, har popsangerinden Brenda Lee kaldt den, mens andre mener, at den er det sandfærdige billede af USA netop nu. Men heri behøver ikke at ligge noget modsigelse. De forenede Stater er måske selv en omskiftelig, modsætningsfyldt uvirkelighedens collage, en film, en forestilling, en multimediebegivenhed.

Med sin vrimmel af personer og hele episodiske karakterer en imponerende velstruktureret film at se på. Et værk der – i følge Altman selv – først og fremmest er blevet til i klippe-rummet. »There were, I think, about ten good scenes for every one that ended up in the finished film«, fortæller Sid Levin, der i egentligste forstand var filmens editor. »We had about 70 hours of dailies«. Hver facet er vejet mod de øvrige, intet får for megen tyngde og intet forsvinder i mængden. Den rene musik for øjet at se. En musikalsk reportage eller en dokumentarisk musical om det konfuse, vildrådige og uoverskuelige liv rundt om den vestlige verdens store arena, hvis forestillinger Robert Altman vil overlade til den enkelte at fortolke.

Robert Altman i arenaen – med holdet fra »Brewster McCloud«.

Robert Altman filmografi

THE DELINQUENTS

USA 1955. **Dist:** United Artists. **P-selskab:** Imperial Productions, Inc. **P-leder:** Joan Altman. **P/Instr/Manus:** Robert Altman. **Foto:** Helene Turner. **Instr-ass:** Reza Badiyi. **Ark:** Chet Allen. **Musik:** »The Dirty Rock Boogie« af Bill Nolan & Ronnie Norman, med Julia Lee and the Bill Nolan Quintet minus Two. **Tone:** Bob Post. **Lyd-E:** Fred Brown. **Medv:** Tom Laughlin (Scotty), Peter Miller (Cholly), Richard Bakalyn (Eddy), Rosemary Howard (Janice), Helene Hawley (Mrs. White), Leonard Belove (Mr. White), Lotus Corelli (Mrs. Wilson), James Lantz (Mr. Wilson), Christine Altman (Sissy), George Kuhn (Jay), Pat Stedman (Meg), Norman Zands (Chizzy), James Leria (Steve), Jet Pinkston (Molly), Kermit Echols (Bartender), Joe Adleman (Tankpasser). **Længde:** 75 min.

THE JAMES DEAN STORY

USA 1957. **Dist/P-selskab:** Warner Bros. **P/Instr:** George W. George, Robert Altman. **Manus:** Stewart Stern. **P-tegn:** Louis Clyde Stoumen. **Musik:** Leith Stevens. **Tone:** Cathy Burrow. **Speaker:** Martin Gabel. **Medv:** Marcus, Ortese og Markie Winslow (James Deans tante, onkel og kusine), Mr. and Mrs. Dean (hans bedsteforældre), Adeline Hall (Deans dramalærer), Bint Traster, Mr. Carter, Jerry Luce, Louie de Liso, Arnie Langer, Arline Sax, Chris White, George Ross, Robert Jewett, John Kalin, Lew Bracker, Glenn Kramer, Patsy d'Amore, Billy Karen, Lillie Kardell (Deans venner), Officer Nelson (Motorcykelbetjent). **Længde:** 82 min.

COUNTDOWN

Arb. titel: Moonshot. USA 1968. **Dist:** Warner Bros.-Seven Arts. **P-selskab:** William Conrad Productions. **Ex-P:** William Conrad. **P-leder:** J. Russel Llewellyn. **Instr:** Robert Altman. **Dialog-instr:** Stay Harris. **Instr-ass:** Victor Vallejo. **Manus:** Loring Mandel. **Efter:** roman af Hank Searls: The Pilgrim Project (1964). **Foto:** William W. Spencer. **Farve:** Technicolor. **Format:** Panavision. **Klip:** Gene Milford. **Ark:** Jack Poplin. **Dekor:** Ralph S. Hurst. **Komp/Dir:** Leonard Rosenmann. **Tone:** Everett A. Hughes. **Frisurer:** Jean Burt Reilly. **Makeup:** Gordon Bau. **Medv:** James Caan (Lee), Joanna Moore (Mickey), Robert Duval (Chiz), Barbara Baxley (Jean), Charles Aidman (Gus), Steve Ihnat (Ross), Michael Murphy (Rick), Ted Knight (Larson), Stephen Coit (Ehrman), John Rayner (Dunc), Charles Irving (Seidel), Bobby Riha Jr. (Steve). **Længde:** 101 min. Eksteriørcener optaget på Cocoa Beach i Florida.

KOM I LY FOR REGNEN

That Cold Day in the Park. USA/Canada 1969. **Dist:** Commonwealth United Entertainment. **P-selskab:** Factor-Altman-Mirell Films. **P:** Donald Factor, Leon Mirell. **As-P:** Robert Eggenweiler. **P-leder:** James Margolis. **Instr:** Robert Altman. **Instr-ass:** Harold Schneider. **Manus:** Gillian Freeman. **Efter:** roman af Richard Miles (1965). **Foto:** Laszlo Kovacs. **Farve:** Eastmancolor. **Klip:** Danford B. Greene. **Ark:** Leon Ericksen. **Musik:** Johnny Mandel. **Tone:** John Gusselle. **Medv:** Sandy Dennis (Frances Austen), Michael Burns (Drengen), Susanne Benton (Nina), Luana Anders (Sylvie), John Garfield, Jr. (Nick), Edward Greenhalgh, Frank Wade, Lloyd Berry, Alicia Ammon, Rae Brown, Michael Murphy. **Længde:** 112 min., 2800 m. **Censur:** Rød. **Udl:** Gloria. **Prem:** 23.2.70 Husum.

M ★ A ★ S ★ H

M ★ A ★ S ★ H. USA 1969. **Dist:** 20th Century-Fox. **P-selskab:** Aspen Productions, Inc. **P:** Ingo Preminger. **As-P:** Leon Ericksen. **P-leder:** Norman A. Cook. **P-ass:** Y. Ross Levy. **Instr:** Robert Altman. **Instr-ass:** Ray Taylor, Jr. **Manus:** Ring Lardner, Jr. **Efter:** roman af Richard Hooker (1968). **Foto:** Harold E. Stine. **Format:** Panavision. **Farve:** DeLuxe. **Sp-foto-E:** L. B. Abbott, Art Cruickshank. **Klip:** Danford B. Greene. **Ark:** Jack Martin Smith, Arthur Lonergan. **Dekor:** Walter M. Scott, Stuart A. Reiss. **Komp:** Johnny Mandel. **Arr:** Herbert Spencer. **Sang:** »Suicide is Painless« af Mike Altman & Johnny Mandel. **Tone:** Bernard Freericks, John Stacks. **Makeup:** Dan Striepeck (sup), Lester Berns. **Frisurer:** Edith Lindon. **Medv:** Donald Sutherland (Hawkeye Pierce), Elliott Gould (Trapper John McIntyre), Tom Skerritt (Duke Forrest), Sally Kellerman (Major Hot Lips O'Houlihan), Robert Duval (Major Frank Burns), Jo Ann Pflug (Løjtnant Dish), Rene Auberjonois (Dago Red), Roger Bowen (Oberst Henry Blake), Gary Burghoff (Radar O'Reilly), David Arkin (Vollmer), Fred Williamson (Spearchucker Jones), Michael Murphy (Me Lay), Kim Atwood (Ho-jon), Tim Brown (Korporal Judson), Indus Arthur (Løjtnant Leslic), John Schuck (Painless Pole), Ken Prymus (Menig Seid-

man), Dawn Damon (Kaptajn Scorch), Carl Gottlieb (Ugly John), Tamara Horrocks (Kaptajn Knocko), G. Wood (General Hammond), Bobby Troup (Sergeant Gorman), Bud Cort (Menig Boone), Danny Goldman (Kaptajn Murrhardt), Corey Fischer (Kaptajn Bandini), J. B. Douglas (Oberst Douglas), Yoko Young (japaner), Ben Davidson, Fran Tarkenton, Howard Williams, Jack Concannon, John Myers, Tom Woodeschick, Tommy Brown, Buck Buchanan, Nolan Smith (Fodboldspillere). **Længde:** 116 min. **Udl:** Fox. **Prem:** 4.6.70 Metropol.

FUGLEMANDEN

Brewster McCloud. **Arb. titel:** Brewster McCloud's Flying Machine. USA 1970. **Dist:** MGM. **P-selskab:** Lion's Gate Films/Adler-Phillips Productions. **P:** Lou Adler. **As-P:** Robert Eggenweiler, James Margellos. **Ass:** Ross Levy. **Instr:** Robert Altman. **2nd unit instr:** Louis Lombardo. **Instr-ass:** Tommy Thompson. **Stunt-instr:** Bob Harris. **Manus:** Dorah William Cannon, udg. i bogform 1971 som Signet Book. **Foto:** Lamar Boren, Jordan Cronenweth. **2nd unit foto:** Don McClendon. **Farver:** Metrocolor. **Format:** Panavision. **Klip:** Louis Lombardo. **P-tegn:** George W. Davis, Preston Ames. **Vinger designet af:** Leon Erickson. **Makeup:** Edwin Butterworth. **Frisurer:** Dorothy White. **Dir:** Gene Page. **Sange:** »Brewster McCloud« af Francis Scott Key. **Solist:** Margaret Hamilton & Kor. »Last of the Unnatural Acts« af John Phillips. **Solist:** John Phillips. »White Feather Wings« af J. Phillips. **Solist:** Merry Clayton. »The First and Last Thing You Do« af J. Phillips. **Solist:** John Phillips. »I Promise Not to Tell« af J. Phillips. **Solist:** John Phillips. »Lift Every Voice and Sing« (Black National Hymn) af Rosamond Johnson, James Weldon Johnson. **Solist:** Merry Clayton. »Rock-A-Bye Baby« (Trad.). **Solist:** Sally Kellerman. »The National Anthem«. **Solist:** Margaret Hamilton. **Tone:** Harry W. Trickett, William McCaughey. **Medv:** Bud Cort (Brewster McCloud), Sally Kellerman (Louise), Michael Murphy (Detektiv Frank Shaft), William Windom (Haskell Weeks), Shelley Duval (Suzanne), Rene Auberjonois (Forelæseren), Stacy Keach (Abraham Wright), John Schuck (Alvin Johnson, politimand), Margaret Hamilton (Daphne Heap), Jennifer Salt (Hope), Corey Fischer (Betjent Hines), G. Wood (Crandall), Bert Remsen (Douglas Breen), Angelin Johnson (Mrs. Breen), William Baldwin (Bernard Weeks' sekretær), William Henry Bennet (Dirigent), Gary Wayne Chason (Ekspedient i fotoforretning), Ellis Gilbert (Butler), Verdie Henshaw (Leder af sanatorium), Robert Warner (Lærling i fotoforretning), Keith V. Erickson (Professor Agnout), Thomas Danko (Filmfremkaldere), W. E. Terry Jr. (Politipræst), Ronnie Cammack (Wendel), Dixie M. Taylor (Leder af plejehjem), Pearl Coffey Chason (Plejerke), Amelia Parker (Plejerke), Dean Goss (Ledbetjent, vagtmand), David Welch (Egteparret Breens søn), Bill Couch (Stuntman), Mac Haik (Goodsale, Suzannes eks-ven), Ted Duncan, Jerry Buche, Bob Drake (Stuntmen), Edward Howard (Død mand). **Længde:** 104 min. **Prem:** 2.5.75 TV. Anm. Kos. 126.

VESTENS SYNDIGE PAR –

McCABE & MRS. MILLER (Sleeping Partners)

McCabe & Mrs. Miller. **Arb. titel:** The Presbyterian Church Wager; Zinc. USA 1971. **Dist:** Warner Bros. **P-selskab:** Warner Bros. En Robert Altman-David Foster Produktion. **P:** David, Foster, Mitchell Brower. **As-P:** Robert Eggenweiler. **P-leder:** James Margellos. **P-ass:** Ross Levy. **Instr:** Robert Altman. **Instr-ass:** Tommy Thompson, Irby Smith. **2nd unit instr/ Klip:** Louis Lombardo. **Manus:** Robert Altman, Brian McKay. **Efter:** roman af Edmond Naughton: »McCabe«. **Foto:** Vilmos Zsigmond. **2nd unit foto:** Rod Parkhus. **Farve:** Technicolor (kopier), Alpha Cine (fremkaldelse). **Format:** Panavision. **P-tegn:** Leon Ericksen. **Ark:** Philip Thomas, Al Locatelli. **Rekvis:** Syd Greenwood. **Kost:** Ilse Richter. **Musik/Sang:** Leonard Cohen. **Tone:** John W. Gussell, William A. Thompson. **Sp-E:** Marcel Veroute. **Fortekster:** Anthony Goldschmidt. **Makeup:** Robert Jiras, Ed Butterworth, Phyllis Newman. **Frisurer:** Barry Richardson. **Rollebesætter:** Graeme Clifford. **Medv:** Warren Beatty (John Q. McCabe), Julie Christie (Constance Miller), Rene Auberjonois (Patrick Sheehan, saloonvært), William Devane (Sagfører), John Schuck (Smalley), Corey Fischer (Mr. Elliott, præsten), Bert Remsen (Bart Coyle), Shelley Duval (Ida Coyle), Keith Carradine (Cowboy), Michael Murphy (Mr. Sears, agent for Bearpaw Mining Co.), Anthony Holland (Hollander), Hugh Millais (Butler, lejemor), Manfred Schultz (Kid, lejemor), Jackie Crossland (Two-for-One Lily, ludder), Elizabeth Murphy (Pinto Kate, ludder), Carey Lee McKenzie (Mighty Alma, ludder), Linda Sorensen (Blanche, ludder), Elisabeth Knight (Birdie, ludder), Janet Wright (Eunice, ludder), Maysie Hoy (Maise, ludder), Linda Kupecek (Ruth, ludder), Jack Riley (Riley Quinn), Robert Fortier (Fyldebøtte), Wayne Grace (Bartender), Wesley Taylor (Shorty Dunn), Graeme Campbell (Bill Cubbs), Anne Cameron (Mrs. Dunn), J. S. Johnson (J. J.), Joe Clarke (Joe Shortreed), Harry Frazier (Andy Anderson), Edwin Collier (Gilchrist), Terence Kelly (Quigley), Brantley F. Kears (Violinisten), Don Francks (Buffalo), Rodney Gage (Summer Washington), Lili Francks (Mrs. Washington), Joan Maguire, Harvey Lowe, Eric Schneider, Milos Zatovic, Claudine Melgrave, Derek Deurvorst, Alexander Diakon, Gordon Robertson (Indbyggere i minebyen). **Længde:** 121 min., 3305 m. **Censur:** Ingen. **Udl:** Warner & Constantin. **Prem:** Mercur: 30.12.71. Indspillet i november–december 1970, eksteriørcener filmet i Canada, nordøst for Vancouver, B.C. Anm. Kos. 108.

ENHJØRNINGEN

Images. Irland 1972. **Dist:** Hemdale. **P-selskab:** Lion's Gate Film, Ltd. (= Robert Altman) for The Hemdale Group. **P:** Tommy Thompson. **As-P:** Al Locatelli. **Ass:** Jean D'Oncieu. **P-leder:** Sheila Collins. **Instr:** Robert Altman. **Instr-ass:** Seamus Byrne, Jean D'Oncieu. **Manus:** Robert Altman (tekster til »In Search of the Unicorn«; Susannah York). **Foto:** Vilmos Zsigmond. **Ass:** Earl Clark. **Farve:** Technicolor. **Format:** Panavision. **Klip:** Graeme Clifford. **P-tegn:** Leon Ericksen. **Kost:** Jack Gallagher, Raymond Ray. **Sp-E:** Jerry Johnson. **Musik:** John Williams. **Tone:** Stomu Yamash-Ta, Liam Saurin,

Rodney Holland, Dough Turner. **Medv:** Susannah York (Cathryn), Rene Auberjonois (Hugh), Marcel Bozzuffi (René), Hugh Millais (Marcel), Cathryn Harrison (Susannah) John Morley (Gammel mand). **Længde:** 101 min. 2757 m. **Udl:** Panorama. **Censur:** Gul. Fb.u.16. **Prem:** 7.4.75 Alexandra. Indspilningen startet den 28. oktober 1971 med eksteriøroptagelser i County Wicklow, Irland. Interiøroptagelser i Ardmore Studios. Anm. Kos. 126.

DET LANGE FARVEL

The Long Goodbye. USA 1973. **Dist:** United Artists. **P-selskab:** E. K. Corporation/Lion's Gate Films, Inc. **Ex-P:** Elliott Kastner. **P:** Jerry Bick. **As-P:** Robert Eggenweiler. **P-ass:** Jean D'Oncieu. **Instr:** Robert Altman. **Instr-ass:** Tommy Thompson, Alan Rudolph. **Manus:** Leigh Brackett. **Efter:** Raymond Chandler roman »The Long Goodbye« (1954). **Foto:** Vilmos Zsigmond. **Kamera:** Joe Wilcots. **Farve:** Technicolor. **Format:** Panavision. **Klip:** Lou Lombardo. **Ass:** Scott Conrad, Tony Lombardo. **Rekvis:** Sidney Greenwood. **Kost:** Kent James, Marjorie Wahl. **Musik:** John Williams. **Sange:** »The Long Goodbye« af John Williams (musik) & Johnny Mercer (tekst); »Hooray for Hollywood« af Dick Whiting (musik) & Johnny Mercer (tekst). **Spillet/sunget af:** The Dave Grusin Trio, Jack Sheldon, Clyde King, Jack Riley, Morgan Ames' Aluminum Band og The Tempoztan Municipal Band. **Tone:** John V. Speak, Richard J. Vorisek. **Makeup:** Bill Miller. **Frisurer:** Lynda Gurasich. **Medv:** Elliott Gould (Philip Marlowe), Nina van Pallandt (Eileen Wade), Sterling Hayden (Roger Wade), Mark Rydell (Marty Augustine), David Arkin (Harry, gangster), Jim Bouton (Terry Lennox), Warren Berlinger (Morgan), Jo Ann Brody (Jo Ann Eggenweiler), Steve Coit (Farmer, detektiv), Jack Knight (Mabel, gangster), Pepe Callahan (Pepe, gangster), Vince Palmieri (Vince, gangster), Pancho Cordoba (Læge), Enrique Lucero (Jefe), Rutanya Alda (Rutanyo, nabo til Marlowe), Tammy Shaw (Danserinde, nabo til Marlowe), Jack Riley (Riley, barpianist), Ken Sansom (Opfylder i supermarked), Jerry Jones (Green, detektiv), John Davies (Dayton, detektiv), Rodney Moss (Opsynsmand i Malibu Colony), Sybil Scottford (Ejendomsæmger), Herb Kerns (Herbie), Henry Gibson (Dr. Verringer), Arnold Strong (Jack, gangster), Danny Goldman (Bartender), Tracy Harris (Detektiv). **Længde:** 111 min., 3075 m. **Censur:** Hvid. **Udl:** United Artists. **Prem:** Rialto 1.10.73. Indspilningen startet den 15. juni 1972 med eksteriøroptagelser i Los Angeles. Anm. Kos. 118.

TYVE SOM OS

Thieves Like Us. USA 1974. **Dist:** United Artists. **P-selskab:** Lion's Gate Films, Inc. En Jerry Bick og George Litto Produktion. **Ex-P:** George Litto. **P:** Jerry Bick. **As-P:** Robert Eggenweiler, Thomas Hal Phillips. **P-ass:** Jean D'Oncieu. **Instr:** Robert Altman. **Instr-ass:** Tommy Thompson, Mike Kusley. **Manus:** Calder Willingham, Joan Tewkesbury, Robert Altman. **Efter:** Roman af Edward Anderson*. **Foto:** Jean Boffety. **Kamera:** George Bouillet, James Blanford, Harry Walsh III. **Visuel-kons:** Jack De-Govia, Scott Bushnell. **Farve:** De Luxe. **Klip:** Lou Lombardo. **Ass:** Tony Lombardo, Dennis Hill. **Rekvis:** Marty Wunderlich. **Tone:** Don Matthews. **Medv:** Keith Carradine (Bowie), Shelley Duvall (Keechie), John Schuck (Chinamaw), Bert Remsen (T-Dub), Louise Fletcher (Mattie), Ann Latham (Lula), Tom Skerritt (Dee Mobbey), Al Scott (Stammers), John Roper (Jasbo), Mary Waits (Noel), Rodney Lee Jr. (James Mattingly), William Watters (Alvin), Joan Tewkesbury (Dame på jernbanestationen), Dr. Edward Fisher (Bankgidsel), Josephine Bennett (Bankgidsel), Howard Warner (Bankgidsel), Eleanor Matthews (Mrs. Stammers), Pam Warner (Kvinde ved ulykke), Suzanne Majure (Cola-pige), Walter Cooper (Sheriff), Lloyd Jones (Sheriff). **Længde:** 123 min., 3365 m. **Censur:** Hvid. **Udl:** United Artists. **Prem:** Alexandra 3.6.74. Anm. Kos. 122.

*Edward Andersons roman er tidligere blevet filmatiseret af Nicholas Ray med titlen »They Live by Night« (1947), og allerede ved romanens fremkomst i 1937 forsøgte Rowland Brown at finde mulighed for at skabe en film over historien.

CALIFORNIA SPLIT

California Split. USA 1974. **Dist:** Fox. **P-selskab:** Bright-Persky/Reno Associates. **P:** Robert Altman, Joseph Walsh. **Ex-P:** Aaron Spelling, Leonard Goldberg. **As-P:** Robert Eggenweiler. **P-leder:** Tommy Thompson. **Instr:** Robert Altman. **Instr-ass:** Tommy Thompson, Alan Rudolph. **Manus:** Joseph Walsh. **Foto:** Paul Lohmann. **Farver:** Metrocolor. **Format:** Panavision. **Klip:** Lou Lombardo. **P-tegn:** Leon Ericksen. **Dekor:** Sam Jones. **Sang:** Phyllis Shotwell. **Tone:** Jim Webb, Chris McLaughlin, George Wyckoff, Richard Fortman. **Medv:** Elliott Gould (Charlie Waters), George Segal (Bill Denny), Ann Prentiss (Barbara Miller), Gwen Welles (Susan Peters), Edward Walsh (Lew), Joseph Walsh (Sparkie), Bert Remsen (»Helen Brown«), Barbara London (Dame i bus), Barbara Ruick (Barpige i Reno), Jay Fletcher (Røver), Jeff Goldblum (Lloyd Harris), Barbara Colby (Receptionist), Vince Palmieri (1. bartender), Alyce Passman (Go-go-pige), Joanne Strauss (Mor), Jack Riley (2. bartender), Sierra Bandit (Kvinde ved bar), John Considine (Mand ved bar), Eugene Troobnick (Harvey), Richard Kennedy (Brugtvognssælger), John Winston (Tenor), Bill Duffy (Kenny), Mike Green (Reno-dealer), Tom Signorelli (Nugie), Sharon Compton (Nugies kone), Arnold Herzstein, Marc Cavell, Alvin Weissman, Mickey Fox, Carolyn Lohmann (Poker-spillere i California-Club), »Amarillo Slim« Preston, Winston Lee, Harry Drackett, Thomas Hal Phillips, Ted Say, A. J. Hood (Poker-spillere i Reno). **Længde:** 109 min., 2975 m. **Udl:** Columbia-Fox. **Censur:** Grøn. Fb.u.12. **Prem:** 27.6.75 ABCinema. Indspilningen startet 14. januar 1974. Anm. Kos. 126.

NASHVILLE

Nashville. USA 1975. **Dist:** Paramount. **P-selskab:** American Broadcasting Companies. For Paramount. **P:** Robert Altman. **Ex-P:** Martin Starger, Jerry Weintraub. **As-P:** Robert Eggenweiler, Scott Bushnell. **P-samordner:** Kelly Marshall. **P-ass:** Jac Cashin. **Fortekster:** Dan Perri. **Instr:** Robert Altman. **Instr-ass:** Tommy Thompson, Alan Rudolph. **Script:** Joyce King. **Manus:**

Joan Tewkesbury. **Div. ass:** Angel Dominquet, Ron Hecht, Steve Altman, Mark Eggenweiler, Maysie Hoy, Allan Highfill, Roger Frappier. **Kons:** Thomas Hal Phillips (politik). **Foto:** Paul Lohmann. **Kamera:** Ed Koons. **Farve:** Metrocolor. **Format:** Panavision. **Klip:** Sidney Levin, Dennis Hall. **Ass:** Tont Lombardo, Tom Walls. **Rekvis:** Bob Anderson. **Kost:** Jules Melillo. **Makeup:** Tommy Thompson. **Frisurer:** Ann Wadlington. **Musik/sange:** »2000 Years« af Richard Baskin, Henry Gibson. **Solist:** Henry Gibson. »Yes, I Do« af Richard Baskin, Lily Tomlin. **Solist:** Lily Tomlin. »Down to the River« af Ronee Blakely. **Solister:** Smokey Mountain Laurel (Sheila Bailey, Patti Bryant). »Let Me Be the One« af Richard Baskin. **Solist:** Gwen Welles. »Sing a Song« af Joe Raposo. **Solist:** Lily Tomlin, James Dan Calvert, Donna Denton. »The Heart of a Gentle Woman« af Dave Peel. **Solist:** Dave Peel. »Bluebird« af Ronee Blakely. **Solist:** Timothy Brown. »The Day I Looked Jesus in the Eye« af Richard Baskin, Robert Altman. »Memphis«, »Rolling Stone«, »I Don't Know If I Found It In You« af Karen Black. **Solist:** Karen Black. »For the Sake of the Children« af Richard Baskin, Richard Reichg. **Solist:** Henry Gibson. »Keep a Goin'« af Richard Baskin, Henry Gibson. **Solist:** Henry Gibson. »Swing Low Sweet Chariot« arr. af Millie Clements. »Tapedeck in His Tractor (The Cowboy Song)«, »My Idaho Home«, »Dues« af Ronee Blakely. **Solist:** Ronee Blakely. »I Never Get Enough« af Richard Baskin, Ben Raleigh. **Solist:** Gwen Welles. »Rose's Café« af Allan Nicholls, »Old Man Mississippi« af Juan Grizzle. **Solist:** Misty Mountain Boys. »My Baby's Cookin' in Another Man's Pan« af Jonnie Barnett. »One, I Love You« af Richard Baskin. **Solist:** Gwen Welles, Henry Gibson, Ronee Blakely. »I'm Easy«, »Honey« af Keith Carradine. **Solist:** Keith Carradine. »It Don't Worry Me« af Keith Carradine. **Solist:** Keith Carradine, Barbara Harris m.fl. »Since You've Gone« af Gary Busey. »Trouble in the U.S.A.« af Arlene Barnett. **Musikalsk tilrettelæggelse:** Richard Baskin. **Tone:** William A. Stawyer, Jim Webb, Chris McLaughlin, Richard Portman. **Ass:** Randy Kelly. **Medv:** David Arkin (Norman), Barbara Baxley (Lady Pearl), Ned Beatty (Delbert Reese), Karen Black (Connie White), Keith Carradine (Tom Frank), Ronee Blakely (Barbara Jean), Timothy Brown (Tommy Brown), Geraldine Chaplin (Opal), Robert Doqui (Wade), Shelley Duvall (L. A. Joan/Martha), Allen Garfield (Barnett), Henry Gibson (Haven Hamilton), Scott Glenn (Menig Glenn Kelly), Jeff Goldblum (Mand på trehjulet motorcykel), Barbara Harris (Albuquerque), David Hayward (Kenny Fraiser), Michael Murphy (John Triplette), Allan Nicholls (Bill Dave Peel (Bud Hamilton), Christina Raines (Mary), Bert Remsen (Star), Lily Tomlin (Linnea Reese), Gwen Welles (Sueleen Gay), Keenan Wynn (Mr. Green), James Dan Calvert (Jimmy Reese), Donna Denton (Donna Reese), Merle Kilgore (Trout), Carol McGinnis (Jenel), Sheila Bayley, Patti Bryant (Smokey Mountain Laurel), Richard Baskin (Frog), Jonnie Barnett, Vassar Clements, Misty Mountain Boys, Sue Barton, Julie Christie, Elliott Gould (Sig selv). **Længde:** 163 min., 4410 m. **Udl:** C.I.C. **Censur:** Grøn. Fb.u.12. **Prem:** 3.12.76 Dagmar. Tidligt var det meningen, at Susan Anspach skulle have haft en rolle i filmen. Filmen fik en pris af SFTA for bedste lyd, Altman fik prisen som bedste instruktør ved Cartagena Festivalen 1976 for denne film, og Keith Carradine fik en Oscar for sangen »I'm Easy« (Best Original Song). Sammenligningen af Danske Filmkritikere kårede »Nashville« til årets bedste film 1976. Anm. Kos. 131.

BUFFALO BILL AND THE INDIANS, OR SITTING BULL'S HISTORY LESSON

USA 1976. **Dist:** United Artists. **P-selskab:** Dino De Laurentiis Corporation/Lion's Gate Films/Talent Associates-Norton Simon. **Ex-P:** David Suskind. **As-P:** Robert Eggenweiler, Scott Bushnell, Jac Cashin. **P/Instr:** Robert Altman. **Instr-ass:** Tommy Thompson, Rob Lockwood. **Manus:** Alan Rudolph, Robert Altman. **Efter:** Arthur Kopits skuespil »Indians«. **Foto:** Paul Lohmann. **Kamera:** Ed Koons, Jack Richards. **Farve:** DeLuxe. **Format:** Panavision. **Klip:** Peter Appleton, Dennis Hill. **P-tegn:** Tony Masters. **Ark:** Jack Maxted. **Dekor:** Dennis J. Parrish, Graham Sumner. **Kost:** Anthony Powell. **Sp-E:** Joe Zomar, Logan Frazee, Bill Zomar, Terry Frazee, John Thomas. **Musik:** Richard Baskin. **Tone:** Jim Webb, Chris McLaughlin, Richard Portman, William Sawyer, Richard Oswald. **Makeup:** Monty Westmore. **Fortekster:** Dan Perri. **Medv:** Paul Newman (Buffalo Bill), Joel Grey (Nate Salsbury), Burt Lancaster (Ned Buntline), Kevin McCarthy (Major John Burke), Harvey Keitel (Ed Goodman), Allan Nicholls (Prentiss Inghram), Geraldine Chaplin (Annie Oakley), John Considine (Frank Butler), Robert Doqui (Osborne Dart), Mike Kaplan (Jules Keen), Bert Remsen (Crutch), Bonnie Leaders (Margaret), Noelle Rogers (Lucille Du Charnes), Evelyn Lear (Nina Cavallini), Denver Pyle (McLaughlin), Frank Kaquitts (Sitting Bull), Will Sampson (William Halsey), Ken Krossa (Johnny Baker), Fred N. Larsen (Buck Taylor), Jerry Duce, Joy Duce (Ryttere), Alex Green, Gary MacKenzie (Mexican Whip and Fast Draw act), Humphrey Gratz (Gammel soldat), Pat McCormick (Grover Cleveland), Shelley Duvall (Frances Folsom). **Længde:** 123 min.

3 WOMEN (Tre kvinder)

USA 1977. **Dist:** 20th Century-Fox. **P-selskab:** Lions Gate Films, Inc. **As-P:** Robert Eggenweiler, Scott Bushnell. **P-ass:** Patricia Resnick. **P/Instr/Manus:** Robert Altman. **Instr-ass:** Carol Himes. **Foto:** Chuck Rosher. **Kamera:** John Bailly. **Ass:** Robert E. Dawes Jr., Glenn Shimada, Tim Evans (gaffer), Harry Rez (grip). **Visuel-kons:** J. Allen Highfill. **Ark:** James D. Vance. **Rekvis:** Richard Salesko. **Ass:** Michael Ayers. **Malerier:** Bodhi Wind. **Klip:** Dennis Hill. **Ass:** Tony Lombardo, Mark Eggenweiler, Maysie Hoy. **Kost:** Jules Melillo. **Musik:** Gerald Busby. **Musikbånd:** Tom Walls. **Tone:** Jim Webb, Chris McLaughlin, Richard Portman, David M. Horton, Bill Phillips. **Frisurer:** Kaye Pownall. **Makeup:** Monty Westmore. **Fortekster:** Dan Perri. **Medv:** Shelly Duvall (Millie Lammoreaux), Sissy Spacek (Pinky Rose), Janice Rule (Willie Hart), Robert Fortier (Edgar Hart), Ruth Nelson (Mrs. Rose), John Cromwell (Mr. Rose), Sierra Pecheur (Mr. Bunwell), Craig Richard Nelson (Dr. Maas), Maisey Hoy (Doris), Belita Moreno (Alcira), Leslie Ann Hudson (Polly), Patricia Ann Hudson (Peggy), Beverly Ross (Deidre), John Davey (Dr. Norton). **Længde:** 125 min., 3400 m. **Censur:** Gul. **Udl:** Columbia-Fox. **Prem:** 3.11.77 Grand. Indsp. i aug.-sept. 1976, eksteriøropt. i Palm Springs og omegn.